

JUS Abonnement

Din etterutdanning samlet på ett sted

Bli abonnent her

Juristenes
Utdanningscenter

(Foto: Lise Åserud/NTB)

Antall vedtak om tvangsmedisinering er tredoblet

Advokater som bistår klienter i klagesaker om tvangsinnleggelse og tvangsmedisinering, har lenge sett at lovendringen i 2017 åpnet en låvedør for mer bruk av tvang, skriver artikkelforfatteren.

Kommentar

Helge Hjort
Advokat, Advokatfirmaet Sulland

4. september 2023 kl. 12:46

I 2017 tok lovgiver grep for å få ned tvangsbruken i Norge og øke pasienters selvbestemmelse og rettsikkerhet. Behandlingsvilkåret i psykisk helsevernloven ble fjernet, unntatt for dem som er til alvorlig fare for seg selv eller andre. Adgangen til å behandle mennesker mot sin vilje ble dermed noe nær avskaffet i norsk rett. Eller?

Enda et forbehold ble tatt: Den som åpenbart mangler samtykkekompetanse kan fortsatt innlegges og behandles med tvang, psykisk helsevernloven § 3-3 nr. 4.

Et ekspertutvalg ble i 2022 satt til å evaluere vilkåret om manglende samtykkekompetanse. Utvalgets rapport fra juni 2023 påviste at tvangsbruken har økt i de fem år som har gått siden 2017. Vedtakene om tvangsbehandling med legemidler var nesten tredoblet.

I 2022 ble 9400 tvangsinnleggelse gjort, av 6700 pasienter, 17 prosent flere enn i 2016. Særlig økte tvangsinnleggelsene uten forutgående observasjon. Vanligste hoveddiagnose var schizofreni, som også økte mest. Pasienter med rus, nevrotiske lidelser eller personlighetsforstyrrelse dominerte de tvungne observasjoner. Tallet på pasienter under tvang uten døgnopphold («TUD») økte også med 17 prosent fra 2016, 29 prosent fra 2018, av dem opplevde 60–65 prosent nye tvangsinnleggelse fra TUD til institusjon. Det var store geografiske forskjeller i bruken av tvang. Median innleggelsesvarighet var 7 døgn. Blant dem som ble videreført med TUD dominerte kombinasjonen av rus og psykisk lidelse, med riktignok kortere opphold. Én av fire av særlig disse pasientene ble innlagt påny innen 30 dager etter utskrivning, flere gjentatte ganger. For 9752 pasienter med minst én tvangsinnleggelse i 2021 var gjennomsnittet 1,7 innleggelse pr. år.

Statsforvalterembetene mottok 1600 klager på slike vedtak i 2021. 90 prosent av dem ble stadfestet.

Tross denne økningen trodde utvalget samtykkevilkåret hadde hevet terskelen for å vedta tvang, og mente økningen kunne ha flere forklaringer:

- Pasientene skrives ut raskt når de blir samtykkekompetente, for så å bli innlagt påny.
- Pasienter som ikke motsetter seg helsehjelp tvangsinnlegges. Før 2017 ble de innlagt og behandlet «frivillig», selv om de manglet samtykkekompetanse.
- Lovendringene økte kunnskapen hos dem som før innla pasienter «frivillig», de som ikke evnet å protestere ble nå vedtatt innlagt med tvang.

På den annen side mente utvalget flere forhold tilsa mindre bruk av tvang:

- Terskelen for å etablere tvang var jo «noe forhøyet».
- Tvangsbruken var påvirket av kapasitet og tilgjengelighet (både før og etter 2017?)
- Behandle kviet seg for å bruke lovens farevilkår, for ikke å stigmatisere pasienter og for å bevare behandlingsalliansen. (Utvalget fraråder slik motvilje, for å hindre især dem med samtidig rusbruk i å utvikle det farepotensiale de antas å ha.)
- Kravene til informasjon og forståelse skjerpes når unnlatt behandling kan få alvorlige følger. Utvalget tror det er lite kjent og at samtykkevilkåret derfor tolkes for strengt.

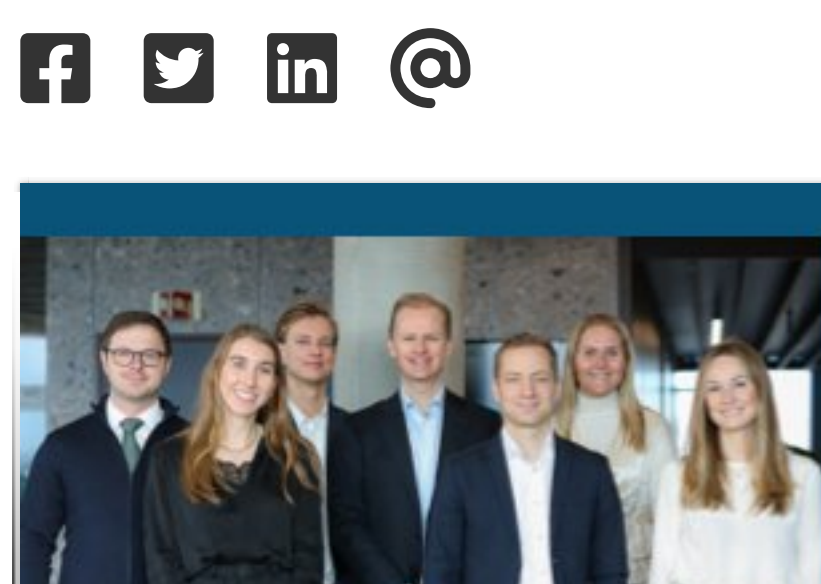
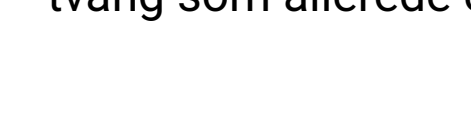
Lovendringene fra 2017 hadde uansett ikke fått tvangsbruken ned, tross lovens krav om at pasienten åpenbart må mangle samtykkekompetanse. Kravet er stilt for ikke å krenke våre menneskerettsforpliktelser. Utvalget mener på sin side dette krav er «særegent strengt», og vil svekke beviskravet til overveiende sannsynlig (mer enn 50 %). Det mener utvalget vil gi «bedre balanse mellom å ivareta pasientens rett til både selvbestemmelse og pasientens rett til nødvendig helsehjelp.»

I tillegg til å svekke kravet om åpenbart å mangle beslutningskompetanse til at det er (overveiende) sannsynlig at evnen mangler, foreslår ekspertutvalget:

- å supplere lovens formålsregel om å forebygge og begrense bruk av tvang med å «fremme en riktig bruk av tvang»
- å la helsepersonell avgjøre tvang for dem som ikke motsetter seg psykisk helsevern
- å svekke klarhetskravet til vilkårene for tvungen observasjon.

For å få tvangsbruken ned vil altså ekspertutvalget svekke lovens skranke for bruk av tvang. Balanserer en rett til selvbestemmelse mot rett til nødvendig helsehjelp på denne måten, får en mindre selvbestemmelse og mer tvang. Mer ubalanse er en særegen form for balanse.

Advokater som bistår klienter i klagesaker om tvangsinnleggelse og tvangsmedisinering, har lenge sett at kravet om manglende samtykkekompetanse åpnet en låvedør for mer bruk av tvang. Pasienter som klager over å bli sperret inne mot sin vilje får nesten aldri medhold, særlig ikke hvis de klager over å bli tvangsmedisinert. Det er en merkelig rapport utvalget har begått, dersom meningen med de foreslåtte tiltak var å skulle snu den dramatiske utviklingen i bruken av tvang. Tiltakene vil øke den tvang som allerede er tredoblet.

THOMMESSEN

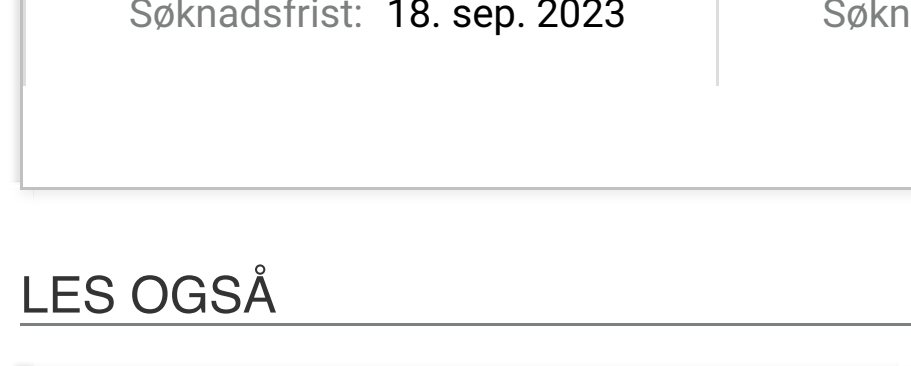
Ønsker du å bli en del av et av landets
Har du erfaring med og er interessert i avgiftsrett?
ledende team innenfor avgiftsrett?

Stillings Ledig

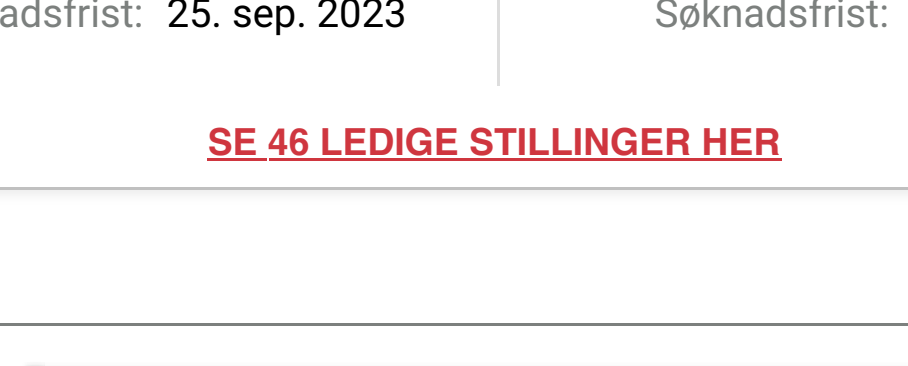
 <p>Jurist med interesse for finansjus</p> <p>Sted: Oslo Søknadsfrist: 18. sep. 2023</p>	 <p>Vil du være med og jobbe for å styrke atomikkerheten og kildeforvaltningen i Norge?</p> <p>Sted: Østerås Søknadsfrist: 25. sep. 2023</p>	 <p>Forretningsadvokat</p> <p>Sted: Oslo Søknadsfrist: Snarest</p>	 <p>Juridisk rådgiver tilsyn hos Næringslivets sikkerhetsorganisasjon (NSO)</p> <p>Sted: Oslo Søknadsfrist: 24. sep. 2023</p>
--	---	---	---

[SE 46 LEDIGE STILLINGER HER](#)

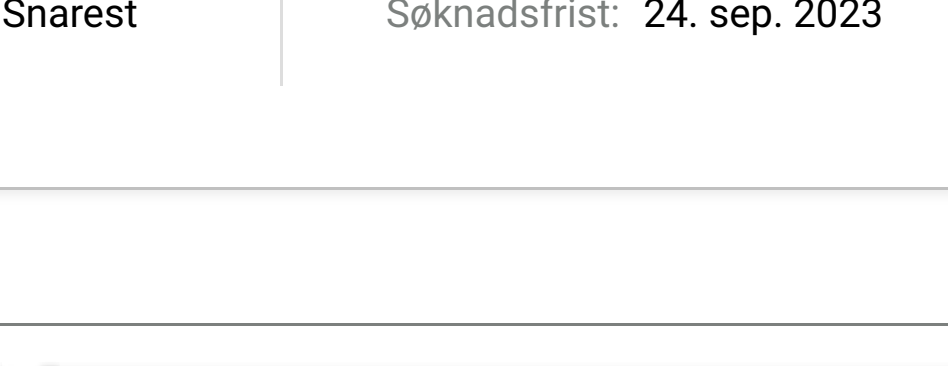
LES OGSÅ

«Mye kan tyde på at lagmannsretten har misforstått»

Nå er plenumsaken om Acer i gang – Høyesterett streamer forhandlingene

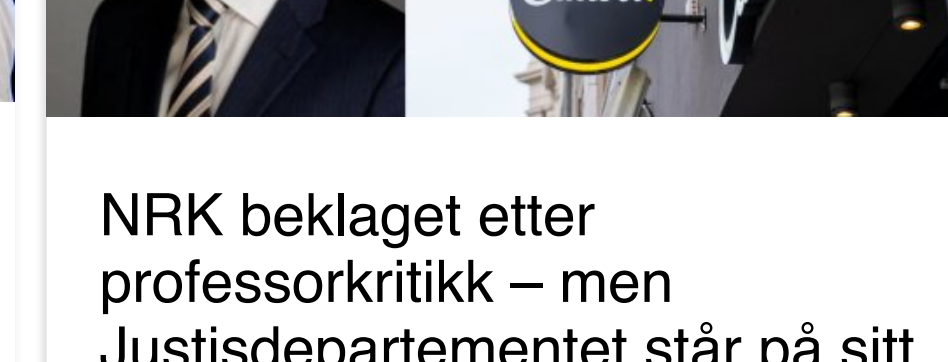
NRK beklaget etter professorkritikk – men Justisdepartementet står på sitt om kontanter

Gjenopptakelseskommissjonen : Dagmamma-saken gjenåpnes

Staten tapte om skattefluktregel – Borgarting mener loven er EØS-stridig

Advokat Kim Gerdtts er død

Rett24

Rett24 eies og drives av Rett24 AS
Org. nr. 918874372 MVA
Etablert Oslo 2017
Powered by [Enonic XP 7](#)

RSS: <https://rett24.no/rss>

Rett24 er et uavhengig nyhetsorgan som arbeider etter Vær Varsom-plakatens regler for god presseskikk.

Mener du noe som er publisert på rett24.no er uriktig eller på annen måte i strid med god presseskikk, bes du kontakte redaksjonen omgående.

Rett24 bruker cookies fra Google Analytics til å måle trafikken på artikler og annonser.

Ansvarlig redaktør og daglig leder for Rett24 er [Kjetil Kolarud](#)

Utviklingsredaktør er [Runar Myklebust](#)

Rett24 kan kontaktes på redaksjonen@rett24.no, eller på annonse@rett24.no dersom det gjelder annonsering.

Rett24 AS er medlem av [Fagpressen](#)

Rett24 AS er medlem av [Abelia](#)